

ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО СІМ'ЯНИНА ЯК ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА

FORMATION OF THE FUTURE FAMILY AS A PSYCHOLOGICAL PROBLEM

У статті розглядається проблема формування майбутнього сім'янина. Обґрунтовано актуальність дослідження та зазначено, що вивчення проблематики формування майбутнього сім'янина постає важливим дослідницьким завданням, оскільки велика кількість подружніх пар має низький рівень готовності до сімейного життя, страждає через поверхове уявлення про сімейні ролі та виявляє негативні моделі поведінки в сімейно-шлюбних взаєминах. Крім того, більшість шлюбів розпадається через розчарування в особистісних властивостях шлюбного партнера, його здатності бути гарним сім'янином. За результатами теоретичного аналізу визначено, що під поняттям «сім'янин» розуміють наявність необхідних рис, які забезпечують успішне сімейне життя, по-друге, звернули увагу, що основа майбутнього сім'янина формується у батьківській родині, яка має безпосередній вплив на формування особистості. Докладно проаналізовано, що формування майбутнього сім'янина здійснюється за такими компонентами: емоційно-вольовий, поведінковий та когнітивний. У статті представлено результати проведеного нами опитування про основні ознаки хорошого сім'янина. У дослідженні взяли участь 50 осіб віком від 17-45 років. Окреслено та обґрунтовано основні ознаки хорошого сім'янина. З'ясовано, що хорошому сім'янину притаманні такі ознаки: відповідальність, надійність, бажання мати сім'ю, прагнення турбуватися про іншу людину, вірність, вміння бути хорошим батьком/матір'ю, взаємоповага, готовність йти на компроміси, вміння контролювати свою поведінку, розсудливість. Окреслено перспективи подальших досліджень, які полягають у розробці практичних рекомендацій батькам, щодо формування особистості майбутнього сім'янина.

Ключові слова: сім'я, формування, сім'янин, партнерські стосунки, ознаки сім'янина, роль сім'янина.

The article examines the problem of forming a future family member. The relevance of the research is substantiated and it is stated that the study of the problems of the formation of the future family member becomes an important research task as young people seek to enter into marriage and family relationships, but Ukraine does not have a certain system of preparing young people for future family life. As a result, we tend to observe a large number of divorces and misunderstandings in the economic, household, financial and educational spheres. According to the results of the theoretical analysis, it was determined that, firstly, many domestic, modern and foreign researchers understand the concept of "family man" to have the necessary traits that ensure a successful family life, and secondly, they drew attention to the fact that the basis of the future family man is formed in the parental family, which has a direct influence on the formation of personality. It has been analyzed in detail that the formation of the future family member is carried out according to the following components: emotional-volitional, behavioral and cognitive. The article presents the results of our survey about the main characteristics of a good family man 50 people aged 17-45 took part in the study. The main characteristics of a good family man are outlined and substantiated. It was found that a good family man has the following characteristics: responsibility, reliability, the desire to have a family, the desire to care about another person, loyalty, the ability to be a good father/mother, mutual respect, the willingness to make compromises, the ability to control one's behavior, prudence. Prospects for further research are outlined, which consist in the development of practical recommendations for parents regarding the formation of the personality of the future family member.

Key words: family, formation, family man, partnership, signs of a family man, role of a family man.

УДК 159.942

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2022.40.30>

Потапчук Н. Д.

д. психол. н.,
старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник
науково-дослідного відділу
Національна академія Державної
прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького

Карпова Д. Є.

доктор філософії
за спеціальністю 053 – Психологія,
доцент кафедри психології та педагогіки
Хмельницький національний університет

Постановка проблеми. Проблема формування майбутнього сім'янина набуває все більшої значущості тому, що велика кількість подружніх пар має низький рівень готовності до сімейного життя, страждає через поверхове уявлення про сімейні ролі та виявляє негативні моделі поведінки в сімейно-шлюбних взаєминах [2; 3; 10; 11; 18]. Крім того, більшість шлюбів розпадається через розчарування в особистісних властивостях шлюбного партнера, його здатності бути гарним сім'янином.

На жаль, як свідчить практика, в Україні не має чіткої системи підготовки молоді до майбутнього сімейного життя. Формування майбутнього сім'янина відбувається стихійно, переважно під впливом батьківської сім'ї, яка не завжди здатна повноцінно виконувати цю

важливу місію [13; 14]. Тому дослідження проблеми формування особистості майбутнього сім'янина заслуговує на особливу увагу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз наукової літератури свідчить, про те, що вивчення окремих питань підготовки молоді до сімейно-шлюбного життя займаються різні вітчизняні та закордонні дослідники, зокрема А. Барбінова (виховання сімейних цінностей учнів у навчально-виховному процесі професійно-технічних навчальних закладів) [2], А. Грітччина (формування готовності юнаків загальноосвітніх шкіл-інтернатів до виконання ролі майбутнього сім'янина) [3], І. Даценко (досвід і проблеми впровадження курсу «Підготовка молоді до сімейного життя» в школах Польщі) [4], В. Костів (народно-пе-

дагогічні ідеї минулого у формуванні сучасного сім'янина) [5], В. Кравець (підготовка учнівської молоді до сімейного життя в Україні) [6], О. Оніпченко (підготовка сім'янина як складова статевого виховання у педагогічній спадщині Володимира Костіва) [8], Л. Строкач, Т. Захарчук (вплив батьківської сім'ї на формування статево-рольових установок і уявлень старшокласників про майбутнє сімейне життя) [13], Г. Хархан (підготовка дітей-сиріт в умовах інтернатного закладу до сімейного життя) [14], Л. Яворська (підготовка молоді до сімейного життя в США) [17] та інші.

Не зважаючи на значний інтерес до окресленої теми, системні дослідження проблема формування особистості майбутнього сім'янина відсутні.

Постановка завдання. Метою статті є теоретичне осмислення проблеми формування майбутнього сім'янина та емпіричне визначення ознак хорошого сім'янина.

Виклад основного матеріалу дослідження. Результати вивчення наукової літератури свідчать про те, що сім'я, сімейні стосунки були об'єктом багатьох наукових вітчизняних та зарубіжних досліджень, починаючи з ХХ століття. Втім у науковій літературі обмаль досліджень, які повною мірою розкривають проблему формування особистості майбутнього сім'янина. Насамперед, звертає увагу на себе те, що серед сучасних вітчизняних і зарубіжних дослідників існують різні погляди щодо розуміння сутності поняття «сім'янин». Наприклад, у Великому тлумачному словнику сучасної української мови цей термін стисло інтерпретується як «той, хто має сім'ю. Людина, що має риси, необхідні для родинного життя» [1, с. 1324]. Як бачимо, за тлумачним словником, статус сім'янина визначає така ознака як наявність сім'ї. На нашу думку, це не зовсім правильно виражає сутність поняття, яке ми досліджуємо. Бо таке розуміння цього терміну дозволяє його застосовувати не тільки до шлюбних партнерів, а й до будь-якої особи, що живе з батьками. Крім того, подальша інтерпретація цього слова (людина, що має риси, необхідні для родинного життя) має занадто узагальнений характер його трактування, що, у свою чергу, породжує відсутність розуміння того, які конкретні риси, необхідні для родинного життя. Доцільно зазначити, що «риси, необхідні для родинного життя» та «риси, необхідні для сімейного життя» не завжди співпадають, оскільки родинне життя може відображати життя дорослих (неодружених) дітей в батьківській сім'ї.

Заслугує на увагу тлумачення поняття «сім'янин», що подане у посібнику «Психологія молоді сім'ї». Зокрема, у посібнику зазначено, що сім'янин – це особистість, яка має позитивну мотивацію щодо створення сім'ї,

здатна до розуміння свого партнера, володіє конструктивною поведінкою в сім'ї [11, с. 7]. Така інтерпретація правильно виражає суть поняття та дає чітке розуміння основних ознак особистості як сім'янина.

Що стосується розуміння суті такого словосполучення як «майбутній сім'янин», то нам імпонує думка дослідниці готовності юнаків загальноосвітніх шкіл-інтернатів до виконання ролі майбутнього сім'янина А. Грітчиної, яка визначає його як складне психологічне утворення, яке завбачає активний, життєдіяльний стан особистості, її внутрішнє бажання мати успішне сімейне життя, що ґрунтується на основі думок, переконань, поглядів, ставлень та мотивів [3, с. 14–25].

Необхідно зазначити, що вивчення такої специфічної синтаксичної одиниці мови як «майбутній сім'янин» тісно пов'язане з поняття «формування», яке визначається: Сучасним тлумачним психологічним словником В. Шагара як «підкріплення поведінки, яка все більше і більше наближається до бажаної» [16, с. 198]; Великим тлумачним словником української мови як «надавати, виробляти в кому-небудь певні якості, риси характеру» [1, с. 1544].

У контексті нашого дослідження привертає увагу словосполучення «формування особистості», яке у словнику-довіднику з професійної педагогіки А. Семенової подається як «... процес і результат розвитку та становлення особистості під впливом зовнішніх обставин, як-от: виховання, навчання, соціальне середовище» [12, с. 198]. Таке визначення дозволяє зробити припущення, що формування майбутнього сім'янина буде залежати від відповідного виховання, навчання та соціального середовища. Для підтвердження цієї гіпотези проаналізуємо наукові доробки, присвячені підготовці молоді до сімейного життя.

Автор монографій з теорії і практики дошлюбної підготовки молоді В. Кравець [6; 7] вважає, що формування майбутнього сім'янина є багатограним процесом, що відбувається у ході статевої соціалізації. При цьому вчений вирізняє такі важливі напрямки становлення майбутнього сім'янина: загально-соціальний, моральний, господарсько-економічний, естетичний, психологічний, сексуальний та репродуктивно-педагогічний. Дослідник акцентує особливу увагу на тому, що характерним для формування майбутнього сім'янина є прищеплення молоді відповідальності за себе та свої дії. Науковець наголошує, що найперше батькам потрібно приділяти увагу моральному вихованню дитини, що є основою формування особистості майбутнього сім'янина. Розвиток почуття любові до оточуючих уособлює вміння і прагнення розуміти близьких, враховувати їх інтереси, бажання та звички. Батькам пропонується прищеплювати відповідальність за

допомогою проведення дня сім'ї, бесід на тему сім'ї, батька та матері, робити круглі столи «Твоя сім'я», «Сімейні традиції». Для формування фінансової культури майбутнього сім'янина варто ознайомлювати дитину з сімейним бюджетом, з особливостями його формування і розподілу, продукувати правильне та бережливе ставлення до грошей, матеріальних цінностей та речей [6; 7].

Дослідниця питань, пов'язаних з формуванням готовності юнаків загальноосвітніх шкіл-інтернатів до виконання ролі майбутнього сім'янина А. Грітчина [3] виділяє критерії формування майбутнього сім'янина, зокрема, когнітивний, емоційно-вольовий, поведінковий. Когнітивний критерій сформованості майбутнього сім'янина відображає високий рівень знань особистості щодо розуміння цінності сім'ї, ролі сім'янина, яке проявляється в уявленнях, думках, певних судженнях та у бажанні розвивати якості, що потрібні для ефективного виконання ролі сім'янина. Емоційно-вольовий критерій означає наявність позитивного ставлення до шлюбу, мотивація на його створення, бажання розвивати подружні стосунки, мати уявлення взагалі про сімейне життя та сформованість в свідомості образу «Я-сім'янин» – усе це дозволяє успішно адаптуватися до нової ролі сім'янина. Поведінковий критерій полягає у здійсненні ціннісних сімейних орієнтацій, уміння скористатися наявними знаннями, вміннями та навичками, дотримання норм та правил взаємоповаги, взаємопідтримки, уміння обрати правильний спосіб поведінки в різних сімейних ситуаціях, уміння володіти методикою конструктивної взаємодії у стосунках з партнером [3, с. 42].

За результатами дослідження підготовки дітей-сиріт в умовах інтернатного закладу до сімейного життя Г. Хархан [14] дійшла висновку, що образ «Я-сім'янина» є компонентом образу «Я», який включає уявлення про себе як майбутнього сім'янина, виконує ролі чоловіка/батька, дружини/матері. Особливо варто відзначити, що дослідниця розглядає образ майбутнього сім'янина через структуру особистості у поєднанні когнітивної, афективної та поведінкової сторони та зазначає, що сім'янин формується поступово протягом усього дитинства, підліткового та юнацького віку [14; 15].

Авторський колектив монографії «Психологія молодого сім'янина» (М. Мушкевич, Р. Федоренко, Т. Дучимінська, Л. Магдисюк) розглядає формування майбутнього сім'янина через призму батьківської сім'ї. Дослідники вважають, що сім'я має першочерговий та важливий вплив на становлення та розвиток майбутнього сім'янина, оскільки саме сім'я є першим зразком подружніх взаємин, в яких дитина наглядно бачить приклади того, як проявляти кохання, своє ставлення до партнера, долати конфлікти

та доглядати за дітьми [11, с. 65–78]. Ми погоджуємося з думкою вище вказаних науковців, оскільки вважаємо, що через батьківську сім'ю особистість прямо чи опосередковано засвоює притаманний їй стиль поведінки, який в подальшому буде використаний у власній сім'ї.

Схожу думку має В. Костів, який при розкритті народно-педагогічної ідеї минулого у формуванні сучасного сім'янина відмічає те, що батьки, в більшості випадків не усвідомлюючи того, власним прикладом здійснюють підготовку дитини до сімейного життя, яка полягає у формуванні певного ставлення до своєї майбутньої родини. У своїй праці він наголошує на тому, що саме благополуччя в сім'ї та турбота один про одного і є передумовою створення щасливих родин у дітей [5, с. 45–48].

Варто звернути увагу, що однією не менш важливою умовою успішного формування особистості майбутнього сім'янина є сприятлива психологічна атмосфера між всіма членами родини, злагоджені та погоджені дії батьків дитини, що включає в себе цілеспрямований та демократичний вплив виховання, позитивне ставлення батьків до дитини, а також спільне проведення дозвілля [11].

Крім цього, варто зазначити, що формування майбутнього сім'янина також реалізується через взаємодію з сиблінгами. Зарубіжний вчений Дж. Флемінг звертає увагу на те, що конфлікти з братом чи сестрою є підґрунтям для дисфункційної поведінки у власній сім'ї, що в свою чергу відображається на поведінці сім'янина [18, с. 17–32].

Загалом більшість українських дослідників [6; 7; 9; 10] вважає, що сформованість майбутнього сім'янина включає в себе присутність гнучких навичок комунікації з оточуючими, схожість поглядів на сімейне життя з партнером; готовність до виконання ролі чоловіка/дружини, батька/матері, прагнення їх реалізувати та вміння створити сприятливий психологічний клімат.

Висловлені вище аргументації дають змогу стверджувати, що усі зазначені чинники та умови впливають на уявлення, розвиток, становлення майбутнього сім'янина та психологічну готовність особистості до подружнього життя. Варто підкреслити, що подібні думки висловлюють і зарубіжні вчені.

У різних країнах світу (наприклад, Польща, Франція, Німеччина) особливу увагу у становленні майбутнього сім'янина приділяють формуванню сімейної естетичної культури, що включає в себе виховання шани до сімейних традицій, формування уявлень про естетичну культуру родини, розвитку хорошого смаку [18, с. 17–32].

Американська система становлення майбутнього сім'янина націлена на розширення знань, умінь та навичок щодо виховання й догляду за дітьми та специфіки взаємин «батьки-діти».

Дітям прищеплюють такі ознаки, як активність, здатність до вибору, відповідальність та спонукують до самопізнання та розкриття індивідуальних рис свого характеру [17, с. 14].

Польська система підготовки молоді до сімейного життя спрямована на те, щоб ще в школі дати учням знання про сексуальне життя людини та ознайомити з законами планування сім'ї. За свідченням дослідників, проблематикою польської системи підготовки молоді до сімейного життя була відсутність вчителів з такими знаннями та згоди батьків на такі заняття [4, с. 88–91]. Цілком ймовірно, що схожа проблема є і в українських школах. Тим більше, що в Україні, на жаль, поки ще не має чіткої системи підготовки молоді до майбутнього сімейного життя.

Осмислення результатів вітчизняних та зарубіжних досліджень дозволяє дійти висновку, що психологічна готовність людини до майбутнього сімейного життя відображає сформованість знань, рис та якостей сім'янина. З цього приводу Г. Хархан зазначає, що хороший сім'янин обов'язково повинен мати певний набір якостей, серед яких найважливішим є високий рівень відповідальності за себе та свою сім'ю, гнучкість у сімейній комунікації та добре розвинуті здібності й уміння організувати сімейне життя [14; 15]. Схожої думки притримується і О. Онипченко, вказуючи на такі загальні складові хорошого сім'янина як: вияви чоловічих та жіночих рис, опанування комунікативних установок, готовність, як до відповідального сімейного життя так і до відповідального батьківства, засвоєння подружніх ролей, зорієнтованість особистості на здоровий спосіб життя [8, с. 102].

Дослідники впливу батьківської сім'ї на формування статево-рольових установок і уявлень старшокласників про майбутнє сімейне життя Л. Строкач та Т. Захарчук доповнюють перелік особистісних рис хорошого сім'янина такими якостями як: скромність, вірність, любов до дітей, енергійність, вміння володіти собою, акуратність, щирість, розум, інтелігентність [13, с. 92–97].

Загалом на думку психологів, сформованій особистості майбутнього сім'янина мають бути притаманні певні ознаки, зокрема: вміння відчувати свого партнера, розуміти та емоційно відгукуватися на його актуальний стан, обирати рівноцінні способи поведінки, вміння йти на компроміси та долати стресові ситуації, усвідомлено управляти своїм настроєм, володіти невербальною лексикою, аби розуміти не лише слова партнера, але й його міміку, жести, вираз обличчя, мати вольову готовність до об'єднання в єдине ціле під час труднощів, уміння зберегти романтику у стосунках та уміння розумно поводитися у конфліктних ситуаціях, володіти методикою уміння пси-

хологічно підтримувати, «розвантажувати» та «погладжувати» свого партнера [6; 7; 9].

Зважаючи на сказане вище, виникає потреба в аргументованому обґрунтуванні важливих цінностей, пов'язаних зі шлюбом: кохання, благодіяння, вірність, чесність, турбота, здатність до примирення, щедрість, взаємоповага, співчуття (А. Барбінова) [2, с. 76–77]; терпимість, взаємоповага, взаємопідтримка, вірність, відповідальність, вміння йти на компроміс, почуття обов'язку, бути чуйним, уважним, повага до матер/батька, стриманість, ставлення до сімейних відносин, як до найвищої моральної цінності, здатність турбуватися про іншу людину, здатність співчувати (А. Грітчана) [3, с. 39–40].

Осмислення теоретичного матеріалу дозволило провести емпіричне дослідження з метою визначення ознак хорошого майбутнього сім'янина. Це дослідження було спрямоване на вивчення рейтингу ознак хорошого майбутнього сім'янина, яке здійснювалося за допомогою розробленого нами опитувальника з використанням «Google Forms». Опитувальник містить список із 30 ознак хорошого та поганого майбутнього сім'янина. Вказаний список включає ознаки, які найбільш часто згадуються у дослідженнях вітчизняних та зарубіжних вчених. Загальна вибірка дослідження складалася з 50 осіб (33 жінки та 17 чоловіків з досвідом шлюбних стосунків) віком від 18-45 років.

За результатами проведеного нами дослідження було підраховано частоту визначеної ознаки хорошого сім'янина. З'ясувалося, що на думку респондентів нашого дослідження, основними ознаками хорошого сім'янина, (які посідають перших 10 рангів) є: бажання мати сім'ю, відповідальність, надійність, прагнення турбуватися про іншу людину, вірність, вміння бути хорошим батьком/матір'ю, взаємоповага, готовність йти на компроміс, вміння контролювати свою поведінку, розсудливість.

Отримані результати свідчать про те, що 87,9% жінок та 82,4% чоловіків оцінює «бажання мати сім'ю», як першочергову та найпривабливішу ознаку майбутнього хорошого сім'янина. Це може вказувати на те, що якщо людина має щире бажання та адекватну мотивацію створити сім'ю, то вона буде намагатися повною мірою реалізувати себе в ролі гарного сім'янина.

Далі значний відсоток опитаних (81,8% жінок та 76,5% чоловіків) назвали необхідною та важливою ознакою майбутнього сім'янина «відповідальність». Ми поділяємо їхні погляди, адже відповідальність партнера за себе та свою сім'ю сприяє гармонійним стосункам і служить підґрунтям для підвищення якості життя сім'ї.

Досить прогнозовано високий відсоток (81,8% жінок та 70,6% чоловіків) набрала така ознака як «прагнення турбуватися про іншу

людину». Цей вибір свідчить про те, що готовність партнера турбуватися, задовільняти бажання іншого партнера – не лише зближує, але й дарує відчуття потрібності, безпеки, спокою та впевненості у завтрашньому дні. Тому цілком логічно, що подружжя очікує одне від одного взаємної турботи, яка зближує два Я і сприяє появі одного МИ.

Наступними ознаками майбутнього сім'янина більшість опитаних жінок (75,8%) назвали «вірність» та «надійність», пояснюючи свій вибір тим, що шлюбний партнер має бути постійним у своїх поглядах і почуттях, здатним викликати повне довір'я і забезпечити безпеку, спокій та комфорт в родині. Звертає на себе увагу, що серед опитаних чоловіків такі ознаки виділили дещо менший відсоток (64,7% і відповідно 58,9%).

Наступною ознакою хорошого майбутнього сім'янина респонденти (66,7% жінок та 58,9% чоловіків) обрали «готовність йти на компроміси». Ця ознака проявляється в тому, що пара прагне досягати згоди між собою взаємними поступками, може добровільно відмовлятися від чого-небудь на користь шлюбного партнера.

Також 60,7% жінок та 58,9% чоловіків виокремили таку важливу ознаку як «вміння бути хорошим батьком/матір'ю». Очевидно, що народження, догляд, виховання та розвиток дітей потребує від подружжя бути хорошими батьками – це мистецтво та можливість показувати приклад гармонійних стосунків у батьківській сім'ї, піклуватися про здоров'я дитини, її фізичний, духовний та моральний розвиток та формувати здорову особистість. Зазначимо, що багато науковців вказують на те, що саме приклад батьківської сім'ї є основою формування майбутнього сім'янина.

Далі респондентами (45,5% жінок та 47,5% чоловіків) було визначено таку ознаку як «вміння контролювати свою поведінку». Це важлива характеристикою хорошого сім'янина, адже врівноважений і впевнений у собі сім'янин може тримати під контролем свої емоції, що в свою чергу не призведе до болючих наслідків в сімейних стосунках.

Ще одна ознака хорошого сім'янина – «розсудливість», так вважають 33,3% жінок та 35,3% чоловіків. Учасники опитування свій вибір такої ознаки пояснювали тим, що саме ця якість допомагає хорошим сім'янинам приймати помірковані і розсудливі рішення, які пов'язані з обачністю, практичною мудрістю та розумом.

Таким чином, проведене нами емпіричне дослідження дає змогу уточнити важливі якості (ознаки) хорошого сім'янина та порівняти уявлення про них у чоловіків та жінок. Ці моменти доцільно враховувати при наданні рекомендацій молоді, щодо побудови гармонійних сімейних стосунків.

Для виявлення чинників, що здатні найбільше впливати на уявлення молоді про риси хорошого сім'янина учасники дослідження відповідали на питання «Які, на вашу думку, об'єктивні чинники здатні найбільше впливати на розвиток уявлень молоді про якості (ознаки) хорошого сім'янина?». З'ясувалося, що переважна більшість опитаних 93,9% вважають, що на розвиток їхнього уявлення про сімейні ролі найбільш впливає батьківська сім'я. Такі результати є логічним підтвердженням багатьох наукових досліджень [10; 11; 13]. Саме в сім'ї дитина першочергово засвоює стилі партнерської взаємодії та сімейного виховання, зразки поведінки, погляди на виховання дітей, економічні питання, уявлення стосовно розподілу обов'язків. На жаль, як свідчить практика, більшість батьків не мають необхідних знань та вмінь для того, щоб формувати гарного майбутнього сім'янина. Звідси важливо, щоб батьки володіли необхідною інформацією про стилі виховання дітей, типологію сімейних ролей за різними функціями сім'ї, яка б сприяла поглибленню знань дітей та усвідомленню ними моделей поведінки шлюбних партнерів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. За результатами нашого дослідження з'ясовано, що в Україні не має чіткої системи підготовки молоді до майбутнього сімейного життя, що створює проблему формування особистості майбутнього сім'янина. Уточнено, що поняття «сім'янин» означає особистість, яка має позитивну мотивацію щодо створення сім'ї, здатна до розуміння свого партнера, володіє конструктивною поведінкою в сім'ї. Виявлено, що свої перші уявлення про партнерські стосунки діти отримують саме в батьківській сім'ї. Досліджено, що на формування майбутнього сім'янина впливає психологічний клімат в родині, стосунки між батьками, сиблінгами, ролі батька/матері, структура сім'ї. За результатами проведеного нами емпіричного дослідження ми виявили, що важливими та першочерговими якостями майбутнього сім'янина є бажання мати сім'ї, відповідальність, надійність, прагнення турбуватися про іншу людину, вірність, надійність, готовність йти на компроміси, уміння бути хорошим батьком/матір'ю, вміння контролювати свою поведінку, розсудливість. Кожна ознака майбутнього сім'янина відіграє вагомий роль у побудові гармонійного та щасливого сімейного життя. Отримані результати дослідження можуть сприяти більш усвідомленню формуванню майбутнього сім'янина та реалізації своїх наявних якостей у вже побудованій родині.

Перспективи подальших досліджень пов'язані в наданні практичних рекомендацій батькам, щодо формування особистості майбутнього сім'янина.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бусел В. Великий тлумачний словник української мови. Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
2. Барбінова А. Виховання сімейних цінностей учнів у навчально-виховному процесі професійно-технічних навчальних закладів : дис. ... канд. філос. наук : 13.00.07. Полтава, 2017. 296 с.
3. Грітчина А. І. Формування готовності юнаків загальноосвітніх шкіл-інтернатів до виконання ролі майбутнього сім'янина : дис. канд. пед. наук : 13.00.07. Київ, 2016. 249 с.
4. Даценко І. Досвід і проблеми впровадження курсу «Підготовка молоді до сімейного життя» в школах Польщі. *Наукові записки. Серія : педагогіка*. 2007. С. 88–91.
5. Костів В. І. Народно-педагогічні ідеї минулого у формуванні сучасного сім'янина. Івано-Франківськ, 1996. 194 с.
6. Кравець В. П. Підготовка учнівської молоді до сімейного життя в Україні XXI століття: стан, тенденції, шляхи вдосконалення : монографія. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2020. 584 с.
7. Кравець В. П. Теорія і практика дошлюбної підготовки молоді : монографія. Київ : Київська правда, 2000. 688 с.
8. Онипченко О. Підготовка сім'янина як складова статевого виховання у педагогічній спадщині Володимира Костіва. *Теоретичні, методичні та практичні проблеми соціальної роботи*. 2019. С. 100–103.
9. Потапчук Є. М. Психологічна діагностика шлюбного потенціалу та міжособистісної сумісності з партнером : довідник сімейного психолога. Хмельницький : PolyLux design & print, 2020. 36 с.
10. Потапчук Є. М., Карпова Д.Є. Моделі поведінки подружжя при реалізації основних сімейних функцій. *Науковий журнал «Габітус» Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій*. 2021. Вип. 21. С. 268–274.
11. Психологія молоді сім'ї / М. І. Мушкевич та ін. Луцьк, 2018. 235 с.
12. Семенова А. Словник-довідник з професійної педагогіки. Одеса : Пальміра, 2006. 221 с.
13. Строкач Л. М., Захарчук Т. П. Вплив батьківської сім'ї на формування статевого становлення старшокласників про майбутнє сімейне життя. *Психологічний часопис*. 2015. № 1. С. 92–97.
14. Хархан Г. Д. Підготовка дітей-сиріт в умовах інтернатного закладу до сімейного життя : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05. Луганськ, 2011. 22 с.
15. Хархан Г. Д. Виховання особистості сім'янина в інтернатному закладі. *Соціальна робота в Україні: теорія і практика : Зб. наук. пр. Умань. держ. пед. ун-ту ім. П. Тичини*. 2010. С. 79–90.
16. Шагар В. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків : Прапор, 2007. 640 с.
17. Яворська Л. Підготовка молоді до сімейного життя в США : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Тернопіль, 2007. 22 с.
18. Fleming J. A family man. The callendar effec. 2007. P. 17–32.